

Bijlage 1

Inleiding

Het actieplan "Naar een veiliger sportklimaat" (VSK) is eind 2011, op initiatief van VWS, van start gegaan en loopt tot en met 2016. Het doel van het actieplan is het tegengaan van geweld en intimidatie op en rond de sportvelden en het creëren van een veilig sportklimaat waarin iedereen met plezier kan sporten. Het ministerie van VWS stelt gedurende deze periode € 7 miljoen per jaar beschikbaar.

Het actieplan is gestart omdat er verharding plaatsvond op de velden. Met de tragische dood van de grensrechter en voetbalvader in Almere is de urgentie van het programma eens te meer duidelijk geworden. Om die reden is versnelling en verscherping van maatregelen noodzakelijk.

Het actieplan wordt uitgevoerd door NOC*NSF in samenwerking met de KNVB, de KNHB en de overige sportbonden, de VNG en de MO-groep en de betrokken ministeries. Het actieplan bestaat op hoofdlijnen uit maatregelen gericht op: excessen, lokaal veiligheidsbeleid, tuchtrecht, gedragsregels, spelregels en vrijwilligers (scheidsrechters, sportbestuurders, trainers en coaches).

Hieronder vindt u de voortgangsrapportage van NOC*NSF van het bestaande programma "Naar een Veiliger Sportklimaat". Het programma "Naar een Veiliger Sportklimaat" zal de komende jaren worden versterkt en met kracht worden voortgezet. De intensivering en bredere samenwerking naar aanleiding van de tragische gebeurtenis zijn nog niet opgenomen in bijgaande voortgangsrapportage. Hierover zijn met betrokken partners nadere afspraken gemaakt. Deze afspraken worden de komende maanden met hoge prioriteit uitgewerkt en in gang gezet.

Voortgangsrapportage NOC*NSF van het programma 'Naar een veiliger sportklimaat' 2012

In 2012 hebben 32 bonden deelgenomen aan het programma. Het eerste jaar heeft in belangrijke mate in het teken gestaan van de bewustwording van de sleutelfiguren in de sport (sportbonden en verenigingen) met als belangrijk punt de start van de in 2012 goed bezochte theatertour "Wel winnen he!". De bonden konden hun voorstellen voor medewerking aan het programma in april indienen en de toekenningen vonden plaats in juli. De facto konden de bonden dus merendeels vanaf augustus / eind zomervakantie aan de slag met de gehonoreerde voorstellen. Er zijn resultaten geboekt – waaronder de aanpak van excessen door de KNVB, de lancering van homoacceptatie in het voetbal en diverse acties gericht op bestuurders, trainers, coaches en scheidsrechters / officials.

Toelichting op de 7 maatregelen en acties van het Actieplan Veilig Sportklimaat

1.1 Maatregelen gericht op spelregels

Ambitie: Sporters, ouders, trainers en coaches hebben kennis genomen van de spelregels die gelden in de sport. Bovendien worden spelregels gewijzigd ter bevordering van de veiligheid op het veld en het spelplezier.

Het kennen van de spelregels en het begrijpen van het belang ervan is een belangrijk element van een goed en veilig sportklimaat. Bonden kunnen de rol van spelregels verbeteren door spel/wedstrijdregels verder te verduidelijken of aan te scherpen, of mogelijk zelfs aan te passen. Gebleken is dat veel ergernissen langs de lijn ontstaan omdat spelers, en vooral ook de toeschouwers, onvoldoende kennis hebben van de spelregels. Waardoor er onnodig onbegrip is voor het ingrijpen van de scheidsrechters. Ook kunnen sommige spelregels beter of stringenter worden toegepast of zijn sommige spelregels verouderd en hebben maatregelen daardoor niet altijd het juiste effect en geven daardoor niet de juiste impuls.

Verrichte acties:

- Er is gestart met de ontwikkeling van een publieksvriendelijke publicatie van de spelregels voor 20 bonden met daarbij een 'leertool' en een format voor een spelregelbewijs, primair gericht op de jeugd en nieuwe sporters.
- Middels digitale ledenraadpleging bij 8 bonden zijn de 'top-10-ergernissen' m.b.t. het (wan)gedrag op en rond het veld gemeten. Eind december kwamen de uitkomsten beschikbaar van voetbal, volleybal, basketbal, rugby, judo, waterpolo/zwemmen, ijshockey en paardensport.
- De prématch-briefing is bij Betaald Voetbal doorgevoerd. Bij andere sporten is dit een optie in het kader van de 'top-3-maatregelen' en wordt dit in 2013 bekeken.

1.2 Maatregelen gericht op tuchtrecht

Ambitie: Elke bij NOC*NSF aangesloten sportbond heeft een transparant en uniform systeem van reglementen met bezwaar- en beroepsprocedures, zowel voor competitie als voor algemeen tuchtrecht, doping en seksuele intimidatie, gebaseerd op een sportbrede blauwdruk tuchtrecht.

Om daadwerkelijk tot een veiliger sportklimaat te komen is het essentieel dat spelers die zich op en rond het sportveld misdragen volgens een transparant en uniform tuchtsysteem en door een goed

georganiseerd tuchtcollege op consistente wijze worden vervolgd en gestraft. Het uitgangspunt hierbij is collectief organiseren van het tuchtrecht waar dit kan, wenselijk en mogelijk is en het aan individuele bonden overlaten wanneer dit noodzakelijk is. De doelgroepen zijn alle bij NOC*NSF aangesloten sportbonden en het Instituut Sport Rechtspraak (ISR). Het ISR staat kleine bonden terzijde bij het uitoefenen van de tuchtreglementen voor algemene zaken, tuchtreglementen doping en seksuele intimidatie. Mogelijk kan uit de eerste acties blijken dat er meerdere partijen betrokken moeten worden.

Verrichte acties:

- Een inventarisatie van de reglementen en procedures bij alle 76 bij NOC*NSF aangesloten sportbonden met onder andere aandacht voor de organisatie van het tuchtrecht, de inhoud van de reglementen, de hoeveelheid zaken, de rol van het ISR en tevredenheid en verbeterpunten op het gebied van tuchtrecht. Eind 2012 hebben 56 bonden de vragenlijst volledig ingevuld, waarmee we voor ruim 95% van alle georganiseerde sporters in Nederland in kaart hebben gebracht hoe het tuchtrecht georganiseerd is.
- Een inventarisatie van de organisatie, kosten, cultuur, dienstverlening en tevredenheid van het ISR ten behoeve van een goed tuchtrechtsysteem voor de aangesloten bonden.
- Ronde tafelgesprekken met stakeholders en vertegenwoordigers van 21 bonden over de uitkomsten van de bovengenoemde inventarisaties.

1.3 Maatregelen gericht op gedragsregels

Ambitie: *Gedragsregels nemen een prominente plaats in om ongewenst gedrag in de sport aan te pakken en te vóórkomen.*

Bestuurders moeten leren het voortouw te nemen bij het maken van afspraken over gedrag binnen de eigen sportvereniging. Het afspreken van gedragsregels zorgt er enerzijds voor dat mensen weten welk gedrag van hun verwacht wordt en anderzijds geeft het houvast om mensen op ongewenst gedrag aan te spreken of daar andersoortige acties op te ondernemen (zoals gesprek met ouders, schorsing lid, ontslag, trainer, werктаak, etc.). De bestuurders moeten daadwerkelijk optreden als een situatie erom vraagt. Gezien het feit dat sportverenigingen voornamelijk vrijwilligersorganisaties zijn, wordt deze rol vaak als een van de lastigste ervaren. Voor het hele proces is het belangrijk om bestuurders aan te leren daadwerkelijk op te treden bij ongewenst gedrag. Zij moeten deze verantwoordelijkheid durven nemen en weten hoe ze dat het best kunnen doen.

Verrichte acties:

- Er is een start gemaakt met het opstellen van een sportbreed format voor gedragsregels (incl. ongewenst gedrag) in de sport (sportgenerieke toolkit), welke door bonden en verenigingen op maat vertaald kunnen worden. De toolkit voor de KNVB is inmiddels gereed.
- Sportverenigingen hebben een actief preventief beleid en maken gebruik van het sportbrede format over (on)gewenst gedrag.

2. Maatregelen gericht op excessen

Ambitie: *Sportverenigingen en tuchtcommissies kunnen aangifte doen van een geconstateerd*

strafbaar feit bij de politie en sancties voor excessieve overtredingen sluiten beter aan bij de verwachtingen uit de sport en de maatschappij. Daarnaast kan het OM een zwaardere strafeis stellen in geval van geweld tegen officials. Er komt een sportbrede zwarte lijst.

Door de sport

Excessen in de sport lopen uiteen van agressie, bedreiging en geweld (richting scheidsrechters of andere betrokkenen) tot seksuele intimidatie. De sport wil hard optreden tegen een ieder die de sport op deze wijze schade toebrengt. Hiervoor is het noodzakelijk dat de sport over goede en effectieve procedures beschikt, al dan niet ondersteund door de inzet van politie en justitie. Bovendien moet worden geprobeerd om excessen te voorkomen. Juist omdat excessen incidenteel zijn, is het belangrijk dat bestuurders, trainers en scheidsrechters weten hoe ze het beste kunnen handelen en dat er maatregelen zijn om zo effectief mogelijk te kunnen reageren en sanctioneren.

Door politie en justitie

Om Nederland veiliger te krijgen, ook op en rond het sportveld is het van belang dat er heldere richtlijnen worden ontwikkeld voor het handelen en ondersteunen bij excessen. Maar dat niet alleen. Ook wordt in het kader van 'verbetering voor onze professionals' geweld tegen officials hard aangepakt. Het ministerie van Veiligheid en Justitie en het Openbaar Ministerie zetten in op een verzwaring van strafeisen tegen officials.

Verrichte acties door de sport:

- Een miniconferentie excessen in juni waarin de KNBSB, KNSA, KNGU, KNZB, KNHB, KNWU, KNKF en KNVB hun ervaringen met excessen hebben uitgewisseld. Een vervolgaanpak is in voorbereiding.
- De KNVB heeft een aanpak excessen ontwikkeld, geïmplementeerd en geëvalueerd. Naast het zwaarder straffen van excessief verbaal en fysiek geweld zijn belangrijke onderdelen van deze nieuwe aanpak het versnellen van de behandeling en het verbeteren van waarheidsvinding. De zwaardere straffen komen tot stand door een verhoging van de strafmaat en de invoering van minimumstraffen. 226 leden hebben een schorsing van 2 jaar of langer gekregen, 74 leden zijn uit het lidmaatschap van de KNVB ontzet en 105 elftallen/teams zijn uit de competitie genomen. Binnen verenigingen en onder leden is een groeiend bewustzijn zichtbaar. Verenigingen nemen eerder hun eigen verantwoordelijkheid en stellen zelf ook een sanctiebeleid op. Vorig seizoen is het aantal (vermoedelijke) excessen met 16% afgenomen en ook in de eerste maanden van dit seizoen zet deze tendens zich voort.
- Aan de hand van de conclusies en aanbevelingen zijn verbetervoorstellen geformuleerd. Deze voorstellen zijn aangenomen door de AVAV van de KNVB.
- De toolkit voor beleid rondom seksuele intimidatie is in januari 2012 gepresenteerd aan de sportbonden en online (openbaar) beschikbaar gesteld voor verenigingen op de website van NOC*NSF.
- De KNVB werkt met monitoringscommissies, die iedere maand bijeenkomen en alle signalen (tuchtzaken, overschrijding ordemaatregelen, meldingen meldpunt, enz.) vanuit verenigingen analyseren.
- het sportbrede registratiesysteem seksuele intimidatie zal in het tweede kwartaal van 2013 operationeel worden.
- De KNVB werkt met een intern registratiesysteem (de "Lijst Landelijk Voetbalverbod") voor alle excessen in het voetbal.
- In november is gestart met een verkennend onderzoek naar de ontwikkeling en implementatie "zwarte lijst" die langdurige uitsluiting mogelijk maakt van personen die ernstig ongewenst gedrag

vertonen. De rapportage daarvan verschijnt in januari

- De KNVB klankbordgroep Sportiviteit & Respect overlegt tweemaandelijks hoe de verhoudingen tussen de verschillende groepen in het betaald voetbal kunnen worden verbeterd. Daarbij wordt vooral gekeken naar hoe deze doelgroepen bewust kunnen worden gemaakt van hun eigen voorbeeldfunctie.

Verrichte actie politie en justitie:

Het onderzoeksbureau DSP heeft een onderzoeksvoorstel opgesteld naar de ontwikkeling en implementatie van een protocol dat duidelijk maakt welke stappen sportverenigingen moeten nemen in geval van een incident en wat de rol van de verschillende ketenpartners (zoals sportbond, politie, gemeente, slachtofferhulp) hierin zijn. De opzet van het onderzoek is in samenwerking met het programma 'Naar een veiliger sportklimaat' tot stand gekomen. Begin december heeft dat geleid tot de honorering van het DSP onderzoeksvoorstel getiteld: 'De rol van politie en justitie bij excessief geweld op en rond de amateursportvelden' door Politie en Wetenschap.

3.1 Maatregelen gericht op vrijwilligers in de sport

Ambitie: Alle bij NOC*NSF aangesloten sportbonden zijn op de hoogte van het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat' en bestuurders, trainers, coaches, scheidsrechters, ouders, (jeugd)sporters zijn zich bewust van het belang van gewenst gedrag in de sport

Bewustwording gewenst gedrag

Om gewenst gedrag in de sport te bereiken moet worden ingezet op bewustwording van het belang van gewenst gedrag én het verstrekken van informatie over ieders rol en mogelijkheden om dat gewenste gedrag te bewerkstelligen, richting alle partijen binnen de sport. Voor de sportvereniging is een traject voorzien. Eerst worden verenigingen bewust van de eigen opgave (o.a. via de theatertour), vervolgens doet elke eigen bond de intakegesprekken, komen er tools beschikbaar en kunnen verenigingsleden zich intekenen voor de verschillende trainingen over het onderwerp.

Verrichte acties:

- 30 theatervoorstellingen waarmee ruim 10.000 personen van sportverenigingen zijn bereikt.
- 9500 verenigingen zijn voor aanvang van het nieuwe seizoen opgeroepen tot sportief gedrag en respect voor elkaar.
- doorlopende sportspecifieke en sporttak overstijgende communicatie van good practices ten behoeve van bewustwording.

Plan voor homoacceptatie voetbal

Op de 'nationale coming out day' (11 oktober 2012) heeft de minister de plannen voor homoacceptatie in het voetbal in ontvangst genomen uit handen van Michael van Praag. De KNVB gaat in samenwerking met de Alliantie Gelijkspelen de komende jaren actief werken aan een veilig klimaat voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT's). Het plan bestaat uit elf maatregelen waaronder agendering in alle bestuurlijke gremia, integratie van het thema in alle opleidingen en workshops en biedt handvatten voor lokale sportverenigingen. In het activiteitenoverzicht 2013 van het programma 'Naar een veiliger sportklimaat' wordt het thema homoacceptatie / seksuele diversiteit ook bij alle sportverenigingen onder de aandacht gebracht met de mogelijkheid van het volgen van een gratis workshop van de John Blankenstein Foundation.

Ambassadeurs

In 2012 is er een team van 9 ambassadeurs samengesteld om meer bekendheid te geven aan het actieplan. Het is een aantal bekende sporters en een scheidsrechter.

Ze werden gepresenteerd bij de kick off van het programma VSK op 21 november 2011. Meerdere malen hebben enkelen van hen acte de presence gegeven bij belangrijke momenten, zoals de 1e theatervoorstelling, het congres van VU Connected, het themanummer VSK in Sport, Bestuur & Management, de persconferentie aanpak excessen van de KNVB en de start van de campagne "Onze Scheids, Mijn Held".

3.2 Ondersteuning van sportbestuurders

Ambitie: Bestuurders van 30 bonden maken gebruik van de principes vanuit de modules "Sportief Besturen". Daarnaast maken bestuurders binnen deze bonden gebruik van de ontwikkelde handboeken en toolkits.

Alle partijen in de sport spelen een rol op het gebied van een veiliger sportklimaat. De sportbestuurder vervult echter een sleutelrol. Hij of zij staat in direct contact met alle betrokkenen en kan andere partijen in staat stellen om ook bij te dragen aan veilig klimaat op en rond het sportveld. De bestuurder moet daarvoor een goed voorbeeld zijn (voorbeeldrol), moet beleid maken ten aanzien van het bevorderen van sportiviteit en respect (beleidsrol), moet het belang ervan actief uitdragen (communicatierol) en moet vooral weerbaar zijn (durven en kunnen ingrijpen).

Verrichte acties:

- Er is een handboek "Sportief Besturen" ontwikkeld voor sportbestuurders, met concrete handvatten voor het aansturen van de vereniging. Het is een uitstekende handleiding geworden om de trainers te helpen als procesbegeleider te functioneren en niet alleen als expert.
- De toolbox voor alle doelgroepen binnen de vereniging wordt ontwikkeld. Deze toolbox is afgeleid van de toolbox die de KNVB voor het voetbal heeft ontwikkeld. De box bestaat enerzijds uit materiaal (handleidingen, filmpjes, presentaties) voor het organiseren van bijeenkomsten en anderzijds bevat het verschillende voorbeelden die verenigingen kunnen inspireren om sportiviteit en respect een vaste plek in de vereniging te geven.

- Aanspreekpunt/meldpunt voor ondersteuning bij het aanpakken van ongewenst gedrag.

Er wordt momenteel een gerichte aanpak ontwikkeld, welke geënt is op de vertrouwenscontactpersoon die bij bonden is aangesteld om meldingen seksuele intimidatie te kunnen doen. Begin 2013 is deze aanpak gereed.

- Aanbieden van netwerkbijeenkomsten voor bestuurders van bonden en verenigingen.

Dit jaar zijn op congressen van de NEVOBO, de KNLTB en de KNSB al dergelijke bijdragen geleverd.

- De opleidingsmodule en de masterclass 'Sportief Besturen' voor bondsbestuurders en regio-/districtsbestuurders zijn ontwikkeld. In 2012 hebben 8 bonden de masterclass Sportief Besturen aangevraagd en zijn in totaal 13 masterclasses georganiseerd.

- De KNBSB, de KNLTB, de NEVOBO en de JBN zijn aan de slag gegaan met het sportspecifiek maken van de module Sportief Besturen. Samen hebben zij 18 nieuwe trainers opgeleid en inmiddels 36 workshops gegeven. Al ruim 170 verenigingen hebben aan de module deelgenomen. Deze aantallen komen bovenop de activiteiten van de bonden die al aan de slag waren met Sportief Besturen, te weten de KNHB, de KNVB en de KNWU

- 13 bonden zijn aan de slag gegaan met de module 'Besturen met een visie: de basis'. Gezamenlijk hebben zij 34 workshops aangeboden waar gemiddeld 5 verenigingen per workshops (15 personen) aan deelnamen.

3.3 Ondersteunen van trainers en coaches

Ambitie: Trainers, coaches en jeugdleiders van de relevante sportbonden/partijen hebben de benodigde vaardigheden om te functioneren in een veiliger sportklimaat en de bonden hebben dit verankerd in hun opleidingsaanbod. Bovendien zijn de huidige trainers, coaches en begeleiders van deze bonden bijgeschoold op deze vaardigheden.

Het is van belang dat trainers, coaches en begeleiders in staat zijn om een veiliger sportklimaat te creëren waarin sporters zich op hun gemak voelen, gewenst gedrag vertonen en op een sociale manier met elkaar omgaan. Trainers, coaches en begeleiders kunnen een sterke bijdrage leveren aan het voorkomen en aanpakken (aanspreken) van ongewenst gedrag en het stimuleren van de persoonlijke ontwikkeling van sporters. Bijvoorbeeld als het gaat om sociaal gedrag, zelfvertrouwen, welzijn, het omgaan met autoriteit en doorzettingsvermogen.

Verrichte acties:

-Er zijn 6 bijscholingsmodules ontwikkeld waaraan ca. 540 trainers, coaches en teambegeleiders hebben deelgenomen

- De volgende bijscholingsmodules zijn nu beschikbaar:

1. Coachen op sociaal gedrag (creëren van een veilig sportklimaat) (sinds oktober)
2. Trainen en coachen van 6- tot 12-jarigen (82 deelnemers van 16 sportbonden)
3. Trainen en coachen van pubers (100 deelnemers van 16 bonden)
4. Mentale weerbaarheid voor trainers en coaches (sinds oktober)
5. Herkennen en voorkomen van seksuele intimidatie (148 deelnemers van 18 sportbonden)
6. Trainen en coachen van jongeren met autisme (211 deelnemers van 21 sportbonden)

- 70 trajectbegeleiders zijn opgeleid voor het verenigingstraject 'Sportief Coachen'.

- Er zijn bij bijna 65 verenigingen trajecten gestart met gemiddeld 15 deelnemers (plm. 1000 deelnemers).

- De voorbereidingen voor een grootscheepse uitrol naar plm. 2500 verenigingen zijn getroffen.

- De sportbrede module 'Trainen en coachen van jongeren met autisme' is ontwikkeld.

- De sportbrede projectgroep "licentiesysteem voor de opleidingen voor trainers/coaches" is van start gegaan.

- De bijscholingsmodule voor de opleiders en docenten van de sporttechnische opleidingen is ontwikkeld.

- In de herijking van de kwalificatiestructuur sport (KSS) heeft het pedagogisch handelen van trainers, coaches en sportinstructeurs een prominente plaats gekregen. In de Algemene Ledenvergadering van het NOC*NSF is deze aangenomen.

3.4 Ondersteunen van scheidsrechters

Nieuwe officials worden standaard geschoold in weerbaarheid en huidige officials van de bond (niveau 3 en hoger) zijn bijgeschoold. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van een sportbreed format waarin scheidsrechters worden begeleid met het omgaan van ongewenst gedrag en escalaties op en rondom het veld.

Steeds vaker krijgen scheidsrechters/officials te maken met ongewenst gedrag en excessen tijdens wedstrijden. Het is van belang dat er voldoende competente scheidsrechters, assistent-scheidsrechters

en juryleden zijn, dat ze goed zijn opgeleid en dat ze voldoende ondersteuning krijgen. Dit geldt zowel voor de bondscheidsrechters/officials als voor de scheidsrechters/officials, die voor een vereniging actief zijn. Een belangrijk thema, zowel binnen de maatschappij als bij de sport, is weerbaarheid.

Verrichte acties:

- De training Mentale Weerbaarheid is beschikbaar voor bestaande scheidsrechters (niet de top). Deze is in 2012 op grote schaal ingezet: circa 4.000 scheidsrechters in 13 sporten (waarvan 2.700 voetbal) hebben de training inmiddels gevolgd.
- Een aparte training Mentale Weerbaarheid wordt opgezet voor verkeersregelaars, die in diverse sporten, m.n. in de openbare ruimte, actief zijn. Start ontwikkeling in december 2012 door de NTFU en de KNWU.
- In samenwerking met 20 sportbonden wordt een format opgezet voor een betere begeleiding van de bondscheidsrechters door een 'scheidsrechterscoach'. Het streven is, dat iedere scheidsrechter – net als een sporter – een echte coach heeft, die hem /haar begeleidt naar de persoonlijke top.
- De training 'Praktijkbegeleider' is beschikbaar en wordt doorontwikkeld tot de training 'Scheidsrechterscoach'.
- De KNVB heeft zes kwaliteitscoaches aangesteld (1 per district) voor de begeleiding in geval van molestatie / excessen.
- De 45 Nederlandse scheidsrechters/officials, die naar de Olympische en Paralympische Spelen zijn uitgezonden door de internationale federatie, zijn uitgenodigd (en voor een groot deel ook aanwezig geweest) bij de overdracht van de Olympische ploeg op 4 juli.
- Bij 15 sportbonden wordt een (soms groot) deel van de wedstrijden geleid door een clubscheidsrechter. Deze bonden maken in 2012 een plan van aanpak om hun verenigingen 'arbitrageproof' te maken.
- Via de campagne 'Onze Scheids. Mijn Held' worden best practices bij verenigingen verzameld, die andere verenigingen kunnen inspireren. Deze campagne loopt van oktober t/m december 2012. In februari wordt de winnaar bekend gemaakt. 23 bonden doen mee aan deze campagne. Op dit moment zijn 115 best practices ingezonden.